Sprogmiljøer i hjemmet – kortlægning af eksisterende viden og praksis

Hovedresultater

Niels Peter Mortensen, Torkil Østerbye og Laurits Trelborg Kjær

VIVE

Hovedresultater

Det er velbeskrevet i litteraturen, at ordblindhed eller læsevanskeligheder blandt forældre udgør en central risikofaktor for børns egen udvikling af ordblindhed og andre læsevanskeligheder. Forskning viser desuden, at en tidlig indsats kan gøre en markant positiv forskel for børn med ordblindhed og andre læsevanskeligheder.

Formålet med denne afdækning var at finde indsatser, der gennem samarbejde mellem hjem og dagtilbud har fokus på den sproglige udvikling for børn af forældre med sproglige vanskeligheder. Afdækningen finder ikke nogen indsatser, der arbejder med denne præcise tilgang til arbejdet. I afdækningen er en række indsatser, der arbejder med forskellige delelementer af dette. Som inspiration til videre arbejde med delelementerne præsenteres disse indsatser i denne afrapportering.

Dette er vigtigt at have fokus på, set i lyset af at danske skoleelever præsterer dårligere i læsetest, og at ordblindhed blandt elever også er stigende (Christensen et al., 2023). VIVE har derfor ved hjælp af desk research og en kvalitativ og kvantitativ praksiskortlægning opsamlet eksisterende viden om problemstillingen for at give et informeret bud på, hvordan aktørerne om barnet kan arbejde med at styrke sprogmiljøer i hjemmet. Rapporten retter sig således mod kommuner og organisationer, som har interesse i at arbejde med sprogmiljøer i hjemmet.

Afdækningen viser, at arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet er på et tidligt udviklingsniveau

På baggrund af interviews og afdækning og herunder vores indsigter i kommunernes arbejde med sprogmiljøer i hjemmet kan vi se, at arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet endnu fremstår som værende under udvikling. I interviews og spørgeskemaer viser aktørerne stor interesse for at arbejde med området. Arbejde med at forsøge at minimere børns sproglige vanskeligheder gennem fx at arbejde med forældres eventuelle sproglige vanskeligheder anses som meningsfuldt. Derfor ser aktørerne også arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet som en del af en mulig fremadrettet praksis på området.

På trods af at sprogmiljøer i hjemmet er på udviklingsstadiet, er der en række elementer fra de forskellige indsatser, der sammen kan udgøre en ramme for en række anbefalinger for arbejdet med et bedre sprogmiljø i hjemmet. Vi har samlet disse på tværs af indsigterne fra spørgeskema og interviews og formuleret dem som centrale praksiserfaringer. De centrale praksiserfaringer kan sammensættes til tre overordnede

positive erfaringer i arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet. De positive erfaringer vedrører ikke nuværende indsatser, der arbejder med sprogmiljøer i hjemmet, men bygger på tværs af afdækningens indsamlede viden og på indsatser, der ikke arbejder med indsatser i hjemmet og/eller vedrører målgruppen for denne afdækning. De positive erfaringer skal derfor udelukkende ses som mulige inspirationskilder til et videre arbejde med sprogmiljøer i hjemmet og ikke som en afprøvet tilgang.

Centrale praksiserfaringer til bedre sprogmiljøer i hjemmet

De tre centrale praksiserfaringer beskrives gennem en række retningsanvisende overskrifter, som er formuleret på baggrund af spørgeskema og interviews i kommuner. Hver praksiserfaring indeholder de vigtigste pointer fra analysen i punktform. Det er vigtigt at bemærke, at praksiserfaringerne ikke bygger på indsatser i hjemmet, der fokuserer på den målgruppe, som projektet har fokus på.

Mulige veje i udviklingen af indsatser med fokus på bedre sprogmiljøer i hjemmet kan fx fokusere på:

Tværgående samarbejde med fokus på anvendelse af eksisterende professionelle ressourcer

I et tværgående samarbejde kan fagprofessionelles forskellige kompetencer og deres fokus på sprogmiljøer bidrage til arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet. Ved at arbejde med de medarbejderkompetencer og kompetencer, der allerede er til stede i kommunerne, kan arbejdet gå i gang tidligere, og der kan eventuelt spares udviklingstid.

Praksiserfaringen kan udmøntes i følgende handlinger:

- Samarbejder mellem fx sprogvejledere, logopæder, bibliotekarer, sprogkonsulenter, sundhedsplejen osv. omkring styrkelse af sprogmiljøet i institutioner og hjemmet
- Vidensdeling til forældre og fagprofessionelle om læsevanskeligheder, disses arvelighed og vigtigheden af tidlig sprogindsats
- Et fokus på at anvende de tilgange, der allerede er til rådighed i kommunerne, eventuelt med samarbejder på nye måder.

Et fokuseret og samskabende forældresamarbejde

Ved at gøre arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet fokuseret i forhold til det konkrete sprogmiljø i hjemmet kan der arbejdes med de relevante problemstillinger for det enkelte hjem. Når der arbejdes mere samskabende med forældrene, involveres forældrene i større grad, hvilket kan understøtte engagement og medudvikling positivt.

Praksiserfaringen kan udmøntes i følgende handlinger:

- Positive forventninger til forældrene. Forældrene ses som en værdifuld ressource, som med de rette indsigter og værktøjer kan gøre en stor positiv forskel for børns sprogudvikling.
- Styrket fokus på at skabe sammenhæng mellem sprogmiljøet i institutionen og i hjemmet, fx gennem mere nysgerrig tilgang til forældre, fokus på samskabelse og aktiv brug af viden om familiernes hverdag og dialog om pædagogisk praksis.
- Hjemmebesøg, der som minimum involverer, at forældrene gives personlig rådgivning omkring, hvordan de konkret kan styrke sprogmiljøet i deres hjem.
- En kommunespecifik plan for opsporing, rekruttering og fastholdelse af forældre i målgruppen.
- Opkvalificering af det pædagogiske personale i at samarbejde med forældre omkring børns sprogudvikling.

Konkret inspiration til sprogudvikling i hverdagen

I arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet kan vi fra interviews i kommunerne identificere, at de oplever, at forældre ofte mangler inspiration til at arbejde med sprogmiljøer i hjemmet. Dette er en central praksiserfaring, der fremhæver, at kommuner kan arbejde med bedre sprogmiljøer i hjemmet gennem inspiration til konkrete aktiviteter, hvor forældre kan få aktiviteter, der er til at udføre i hjemmet. Dette kan eventuelt understøttes gennem brug af fysiske materialer, som fx materialepakker, der kan udleveres til familierne.

Praksiserfaringen kan udmøntes i følgende handlinger:

- Fokus på sprogudvikling gennem hverdagslige interaktioner.
- Konkrete, verbale og visuelle instruktioner til forældrene.
- Anvendelse af eksisterende materialer og inspirationsmaterialer.
- Materialer udvalgt til det enkelte barn, fx via tematiske sprogpakker på relevante niveauer og sprog. Materialerne kan fx være bøger, spil, guides, legetøj, fotos, bogfoldere, plakater og lignende og skal kunne tages med hjem.
- Der kan i institutioner indrettes dedikerede og indbydende læsemiljøer.

Fakta om undersøgelsen

Rapporten bygger på følgende datakilder indsamlet i 2024:

- **Desk research af eksisterende indsatser i Danmark.** I desk researchen identificeres 16 indsatser med fokus på at styrke sprogmiljøer.
- **Desk research af relevant litteratur.** Ni artikler eller rapporter er medtaget som relevant litteratur.
- **Spørgeskema udsendt til alle kommuner.** På grund af at kommunerne organiserer sig forskelligt, blev den mest relevante leder fra hver kommune udvalgt. Vi fik svar fra 54 ud af 98 kommuner.
- **Interviews med seks kommunale aktører** på baggrund af resultater fra spørgeskemaundersøgelsen.

Formålet med dataindsamlingen var at indsamle eksisterende viden om arbejdet med sprogmiljøer i hjemmet fra et forskningsmæssigt og praktisk

Hovedresultater: Sprogmiljøer i hjemmet – kortlægning af eksisterende viden og praksis
VIVE/2025
HR_304009